

Samhällsbyggnadsnämnden

## **Samhällsbyggnadsnämndens yttrande över remiss - En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, SOU 2025:14, KN2025/01042**

### **Yttrande**

Förbättrade möjligheter att förebygga miljöbrottslighet

Nämnden stödjer utredningens slutsats om vandelsprövning i tillståndsprocessen och vid anmälan av miljöfarlig verksamhet.

Vandelsprövning är en relevant åtgärd för att förhindra miljöbrott genom att förhindra oseriösa eller kriminella aktörer. Som utredningen framför är det dock minst lika viktigt att det omfattar anmälningsskyldiga åtgärder på C-nivå som vid tillståndsprövning. De två stora avfallsbrottsmålen som har omfattat Eskilstuna kommun, LMA-gruppen (batteriavfall) och Think pink (bygg- och rivavfall), har varit verksamheter på anmälningsnivå.

Nämnden stödjer utredningens förslag att utreda ett företagsbotsregister.

Nämnden anser att en utökad delning och tillgänglighet av straffrättslig information är en förutsättning för effektiv vandelsprövning. En möjlighet att på en nationell portal få tillgång till en samlad information om vilka sanktioner ett bolag fått samt var mer information kan inhämtas skulle lösa de svårigheter som tillsynsmyndigheten har med informationsinsamling som utredningen lyfter.

Förbättrade möjligheter att upptäcka miljöbrottslighet

Nämnden stödjer utredningens bedömning att polismyndigheten bör arbeta mer med underrättelsebaserat arbete inom miljöbrott.

Nämndens åsikt utifrån erfarenheterna av de stora miljöbrottsmålen är att svårigheterna att upptäcka miljöbrottslighet ligger i bristen på tillgången till förstahandsinformation. Tillsynsmyndigheten är till stor del beroende av de uppgifter som bolagen tillhandahåller. Skickligt förfalskade uppgifter eller direkta osanna uppgifter blir svåra eller omöjliga att följa upp utan den direkta tillgången till företagets datorer och mobiltelefoner på det sätt som brottsutredande myndigheter har.

Tillsynen är idag inom miljöbalksområdet baserad på egenkontroll, i större utsträckning än inom exempelvis livsmedelskontrollen. Det är generellt ett resurseffektivt sätt att upprätthålla lagstiftningen. Det medför dock att det inte finns resurser eller kapacitet hos tillsynsmyndigheterna att genomföra de omfattande egna kontroller som skulle behövas för att upptäcka brottslighet vid exempelvis hantering av avfallsmassor och bygg- och rivavfall. Lagstödet för att tillsynsmyndigheten, utan förekomst av uppenbar miljöskada, ska kunna genomföra egen förebyggande provtagning på verksamhetsutövarens bekostnad är enligt nämndens bedömning mycket svagt.

Förbättrade möjligheter att utreda miljöbrottslighet

Nämnden anser att utredning av miljöbrottslighet med fördel kan samordnas både på nationell och regional nivå av polismyndigheten.

Nämnden stödjer utredningens förslag avseende innehåll i regional samverkan, men stödjer inte förslaget med en regional samordning genom länsstyrelserna.

Dagens nationella och regionala brottsförebyggande arbete som samordnas via Center mot arbetslivskriminalitet inkluderar de kommunala tillsynsmyndigheterna inom miljöbalksområdet och är välfungerande. Det samarbetet bör utvecklas istället för att också utveckla en operativ regional samordning genom Länsstyrelserna. Nämndens uppfattning är att i den miljöbrottslighet som har ett ekonomiskt syfte så finns det direkta kopplingar till andra typer av brott och samordnad utredning bör ske brett med direkt möjlighet att lyfta till nationell nivå inom samma organisation.

Nämnden stödjer inte förslaget att utöka redovisningen i tillsynsplanen avseende riskbedömning utifrån lägesbilder om miljöbrottslighet

Tillsynsplan med behovsbedömning omfattar idag redan tillsynsmyndighetens hela uppdrag, i det inkluderas det arbete som görs för att förebygga och upptäcka miljöbrottslighet. Nämnden anser att det inte finns skäl att ytterligare detaljreglera vilken information som ska ingå.

Förbättrade möjligheter att lagföra miljöbrottslighet

Nämnden stödjer utredningens förslag gällande sanktionsväxling till att miljöstraffsavgifter ska användas i större utsträckning.

Nämnden stödjer utredningens förslag om att införa ett avfallsbrott som utgår från den brottsliga handlingen och inte bevisad skada.

Nämnden kan konstatera att en mycket liten andel av de av nämnden anmälda misstänkta miljöbrotten når åtal eller strafföreläggande alternativ företagsbot. Nämndens uppfattning är att detta grundas delvis på preskribering (utredningsresurser) och svårighet att hitta en ansvarig person. Påfallande ofta beror det dock på ett uttalat skaderekvisit gällande påvisbar skada på miljö, även vid uppenbara brott så som att inte följa villkor i tillstånd, utsläpp av kemiska produkter eller dumpning av avfall. De av nämndens anmälningar som oftast ger en sanktion är

av mer administrativ natur, sådana som enligt nämnden hade kunnat vara miljöstraffsavgift.

#### Skärpt straffrättslig reglering

Nämnden stödjer utredningens förslag om förändrade straffskalor.

#### Vår bedömning

Utredningen har gör flera relevanta förslag och har i stort fångat de aspekter på den straffrättsliga delen av miljöområdet som nämnden möter i tillsynen.

En ny miljöstrafflag föreslås att ersätta kapitel 29 i miljöbalken. Utredningen framhåller behovet av att koppla miljöbrotten tydligare till straffrätten, än vad som är fallet nu som ett kapitel i miljöbalken. Eventuella effekter av det som utredningen lyfter förefaller vara inom andra aspekter än inom nämndens kompetensområde. Utifrån nämndens tillsyn bedöms det inte ha någon påverkan om det genomförs eller inte.

Utredningens förslag och bedömningar lämnas på utredningsuppdrag att förebygga, upptäcka och utreda miljöbrott samt att skärpa den straffrättsliga regleringen.

Utredningen lyfter även synpunkter gällande tillsynen som är utanför utredningens uppdrag. Det är dock relevanta frågeställningar som nämnden anser bör utvecklas vidare.

Nämndens bedömning utifrån egen tillsyn är att det sätt som tillsynen är organiserad och den brist på mandat gällande informationsinhämtning och direkta sanktioner som nämnden har som tillsynsmyndighet försvårar straffrättsliga påföljder av åtgärder/händelser som nämnden anser kan ses som miljöbrott.

Den straffväxling till fler miljöstraffsavgifter som utredningen föreslår skulle ge påföljder för brott av mer administrativ karaktär och samtidigt avlasta åklagare och domstolsväsende, som då kan inrikta sig på mål av mer allvarlig karaktär.

Tillsynens organisering är idag mer inriktad på att få största möjliga efterlevnad av miljöbalken utifrån tillgängliga resurser. Det innebär utöver att upptäcka och ingripa mot direkta avvikelser från lagen också ett fokus på att genom information och operativ tillsyn få seriösa företag att inte göra misstag och bygga upp egenkontroll som förebygger skador på miljö och hälsa.

Den av nämndens verksamhet som är inriktad på mer uppsökande tillsyn med straffrättsligt syfte är organiserad inom lokal operativ samverkan med lokalpolisområdet, regional samverkan inom 6 Mälarstäder och nationell samverkan utifrån Center mot arbetslivskriminalitet ledning. Det är resurskrävande och ur miljöbalkshänseende ofta ineffektiv operativ tillsyn, men den kan med tydligare uppdrag till polismyndigheten gällande samordning och underrättelsearbete även inom miljöbalkens straffrättsliga delar få mer tyngd inom miljö och natur.